

CULTURĂ ȘI VALOARE. OBIECTIVE, CONȚINUTURI, FINALITĂȚI

CULTURE AND VALUE. OBJECTIVES, CONTESTS, PURPOSES.

VIORICA ADEROV,

conferențiar universitar, doctor,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

The discipline Culture and Value approaches culture from an axiologic perspective. The discipline is addressed to future specialists in the cultural patrimony and is of major importance for conceiving culture as in the cultural system of values, as an axiosphere of human existence, an ensemble of values and criteria of appreciating the world.

This discipline will determine the knowledge of dimensions and specific implications of new forms of expression and cultural manifestation, the development of abilities to use cultural patrimony, the knowledge of mechanisms of hoarding transmitting of values.

Disciplina *Cultură și valoare* este propusă ca disciplină specială studenților Ciclului II de studii (master) pentru a aprofunda și îmbogăți cunoștințele de bază în domeniul culturii prin abordarea culturii din perspectivă axiologică, definirea culturilor prin ideea de valoare, elucidarea raportului dintre valori și bunuri, tipurilor de valori care alcătuiesc universul cultural, relațiile dintre ele, criteriile de diferențiere, aprecierea după gradul lor de realizare valorică.

Cunoașterea temeiurilor logice ale valorii, formele ei și modul cum aceste valori dobândesc un conținut real se impune ca necesitate într-o lume în plină transformare care se caută pe sine și nu reușește să depășească dificultățile enorme ale pătrunderii timpului nostru istoric, a întregii traiectorii

a civilizației moderne și să ofere o explicație cât de cât rezistentă a crizelor succesive a modernității.

Disciplina are ca obiective majore crearea unui set de competențe specifice care vor permite abordarea conceptuală și metodologică a culturii contemporane, analiza tendințelor, curențelor, ideilor culturii contemporane, analiza creațiilor umane din perspectivă axiologică, analiza conținutului acțiunilor culturale și impactul lor asupra structurii valorice a omului.

Un loc aparte în cadrul disciplinei se va acorda studiului ce vizează cunoașterea semnificației culturii în lumea contemporană, criza valorilor și a lumii moderne, fundamentelor axiologice în lumea contemporană.

În rezultatul efortului cognitiv studentul va fi capabil să abordeze și să ofere soluții pentru problemele culturii contemporane.

Disciplina se adresează viitorilor specialiști din domeniul patrimoniului cultural și are o importanță majoră în conceperea culturii ca sistem integrat de valori, ca axiosferă a existenței umane, ansamblu de valori și de criterii de apreciere a lumii.

De asemenea disciplina va determina cunoașterea dimensiunilor și implicațiilor specifice ale noilor forme de expresie și de manifestare culturală, dezvoltarea competențelor de valorificare a patrimoniului cultural, cunoașterea mecanismelor culturale de teaurizare și transmitere a valorilor.

Cursul este structurat în conformitate cu rigorile procesului de la Bologna. Conținuturile sunt cuplate la obiectivele de referință urmărind și anumite finalități.

Pentru unele teme am oferit doar cadrul lor teoretic, fără o dezvoltare analitică. Acestea sunt temele introductive care oferă studenților repere teoretice pentru cunoașterea și înțelegerea universului axiologic.

Astfel, tema *Raportul dintre cultură și valoare* îi familiarizează pe masteranzi cu contextul istoric și cultural al problematizării valorilor, polarizarea opiniilor în funcție de viziunile raționaliste, iluministe și concepția istorică asupra culturii, cu funcțiile teoretice ale conceptului de valoare (critică și funcția de indicator al identităților). De asemenea sunt studiate procesele și fenomenele care au determinat modificări în structurile civilizației moderne. Este vorba în principal de procesul de autonomizare a valorilor și a domeniilor culturale care au dus la disocierea, fragmentarea axiologică provocând o criză acută a modernității care n-a încetat să se manifeste până astăzi.

Fundamentul valorilor. Teorii și abordări asupra fundamentului valorilor (raționalismul clasic, concepții subiectiste, teorii marxiste, teorii sociologice, neokantienii). Un loc aparte se acordă realismului axiologic în opera lui Fridrich Nietzsche, răspunsul psihanalizei lui Sigmund Freud, care descoperă o nouă sursă a valorilor și a comportamentului uman.

Masteranzii reflectează asupra rostului dezbaterilor asupra fundamentului valorilor, necesității cunoașterii orientărilor teoretice și spirituale care au pus în dezbatere fundamentul și statutul valorilor, impactului teoriilor lui Nietzsche și Freud asupra teoriei culturii și noilor orientări teoretice.

Înainte de a impune o perspectivă de analiză, interpretare am focalizat efortul nostru asupra elucidării conceptului de valoare. Ce este valoarea? Întrucât culturile sunt definite ca sisteme integrate de valori întâi de toate trebuie să definim valoarea. Pornind de la problema fundamentală a oricărei axiologii de a surprinde relația dintre cele două aspecte ale valorii (obiectiv, subiectiv) și modul în care este privit acest raport am sistematizat concepțiile despre valoare în mai multe categorii (realismul naiv, concepțiile subiectiviste și psihologice, concepțiile biologice și rasiste, concepții autonomiste, psihanalitică, relațională etc.) am rezumat mai multe elemente, cunoașterea cărora permite deja cursanților să opereze analize și interpretări axiologice, să definească conceptul de valoare, să înțeleagă complexitatea universului valoric pentru a realiza ierarhii valorice, să surprindă relații în tabloul axiologic al unei epoci sau culturi determinate, să explice căile de formare a unor configurații structurale și istorice, mecanismele de integrare funcțională într-un sistem de valori, perspectivei societăților, grupurilor umane de a-și defini identitatea prin aceste configurații a sistemelor de valori.

Când vorbim despre analiză și interpretare avem în vedere procedee intelectuale solide care privesc explicarea unor conținuturi raportate la cadrul teoretic general, contextul cultural european, contextul cultural intern, spre exemplu când spunem că valorile sunt transmise prin mecanismele educației și a socializării și au caracter normativ, încercăm să definim mecanismele educației și a socializării

de la noi, să abordăm conceptual, structural, funcțional acest tip de mecanism și să explicăm cum influențează structura mentalităților și a convingerilor noastre, acționând ca repere și criterii de orientare a comportamentelor și acțiunilor.

Caracteristicile valorilor, clasificarea lor, multitudinea și varietatea valorilor ne obligă să le supunem unei clasificări în scopul stabilirii unei tipologii a acestora pentru a ne orienta mai bine în fața diversităților. Analiza criteriilor de clasificare și grupare a valorilor, ne ajută să distingem valorile după domeniu, funcție, semnificație, arie de răspândire, durabilitate etc. Chiar dacă fiecare valoare poate fi definită prin caracterele sale diferențiatore, prin aspirațiile specifice pe care le satisface, finalitatea lor distinctă, menționăm caracteristicile comune pentru toate valorile cum ar fi: excentricitatea, generalitatea, polaritatea, istoricitatea, gradualitatea și semnificația.

Analiza amplă a valorilor ne permite să stabilim atât caracteristicile principale ale valorilor cât și sistemul rațional de coordonare.

În ce privește sistemul rațional de coordonare căruia îi aparține fiecare valoare, luăm în discuție cele opt tipuri de valori, după T.Vianu, pentru a le stabili următoarele coordonate. O valoare poate fi reală sau personală, materială sau spirituală, mijloc sau scop, integrabilă, neintegrabilă sau integrativă, liberă sau aderentă față de suportul ei concret, perseverativă sau amplificativă prin sensul și ecoul ei în conștiința subiectului deziderativ.

În baza acestor criterii cursanții învață să distingă între suportul real și personal, între suportul material și spiritual al valorilor, să cunoască valorile cu suport liber și aderent, să distingă între valoare-scop și valori mijloc, între valori integrabile, neintegrabile și integrative, delimitează valorile în persuasive și amplificative.

Obiectivele de referință mai includ și capacitatea de a distinge valorile instrumentale de cele finale, să înțeleagă relațiile de coordonare și influențare reciprocă, să aplice criteriile de grupare a valorilor la analiza fiecărui domeniu.

Prin disocierea termenilor **valori și bunuri** intrăm în perimetrul unei dezbateri de anvergură în secolul nostru. Este vorba de criteriile prin care deosebim cultura de civilizație. Această temă abordează semnificația actuală a distincției cultură - civilizație, necesară pentru identificarea mecanismelor realizării practice a valorilor culturii, pentru a face o distincție între simbolic și instrumental, a interpreta cultura și civilizația ca dimensiuni constitutive și concomitente ale societăților, a reflecta asupra supremației valorilor instrumentale, tehnico-materiale în timpul nostru și a căuta soluții pentru a le aduce în acord cu celelalte valori și scopuri umane.

Elementul de noutate al cursului vizează ultimele patru teme.

Astfel temele *Fundamente axiologice a culturii greco-romane*, *Fundamente axiologice a culturii medievale*, *Criza valorilor și lumii moderne*, *Mutații axiologice în epoca postmodernă* încearcă o analiză axiologică, o generalizare a datelor oferite de istoria culturii.

Se urmăresc următoarele obiective de referință:

să elaboreze concepția sintetică asupra culturii greco-romane prin generalizarea datelor oferite de istoria culturii.

să surprindă diferențe axiologice între cultura romană și cea greacă.

să realizeze un studiu comparat al ierarhiilor valorice la romani și grecii antici.

să pună în evidență specificul evoluției conținutului spiritual al culturii artistice la grecii și romanii antici.

să identifice elemente de continuitate și discontinuitate culturală pentru devenirea culturii medievale.

să determine rolul și locul valorii religioase pentru cultura medievală.

să evalueze ierarhia valorică a culturii medievale.

să descrie criza valorilor și a lumii moderne.

să pună în evidență cauzele crizei.

să explice procesul de autonomizare și diferențiere a valorilor.

să propună strategii și direcții de ieșire din criza modernității.

Extrem de importantă este considerată tema *Mutații axiologice în epoca postmodernă*. Aproape

toți teoreticienii constată că lumea actuală se caracterizează prin creșterea diversității în interiorul societăților, prin mutații axiologice fără precedent, incluse în abordările teoriilor științifice ce vizează ultimul segment al istoriei contemporane definit postmodernism. Conceptul de postmodernitate ajunge să desemneze astfel o „epocă”, o nouă și ultimă „etapă” în evoluția civilizației cu o nouă paradigmă științifică, diferită radical de cea clasică. Schimbările peisajului social și cultural vin în avalanșă, dar sunt haotice, fără a impune o direcție clară de sens și program. Descifrarea realităților culturale, sociale constituie un deziderat major al timpului nostru, cu atât mai mult pentru viitorii specialiști, din domeniul patrimoniului cultural care urmează:

- să definească caracteristicile postmodernității;
- să cunoască paradoxurile modernității;
- să cunoască teoriile asupra postmodernității;
- să identifice mutații axiologice în epoca postmodernă;

Cursul nu este definitiv, va fi revăzut, completat și actualizat ținând cont de schimbările ce se produc în lumea contemporană.